

Handlingsplan för giftfria förskolor i Ronneby kommun

- etapp 1

Innehållsförteckning

Giftfri förskolemiljö	4
Omfattning och begränsning	4
Kopplingar till styrdokument för Ronneby kommun	4
Vad säger lagstiftningen?	4
Handlingsplan Etapp 1: Rensa bort och fasa ut	5
Ansvar	5
Rapportering	5
1. Rensa bort gammal avlagd elektronik	5
2. Rensa bland utklädningskläder	5
3. Rensa bort gamla mjuka plastleksaker	6
4. Rensa bort plastleksaker som känns klibbiga	6
5. Rensa bort plastleksaker som luktar	6
6. Se över förvaringen	6
7. Välj rätt bord	6
8. Undvik vinylhandskar	6
9. Se över skapande- och pysselmaterial	7
10. Fasa ut kemiska produkter	8
11. Förvara kemiska produkter rätt	8
12. Använd oparfymerade och allergivänliga hygien- och städprodukter	8
13. Rensa bort gamla lekkuddar och gosedjur av skumgummi	9
14. Byt ut gamla sov madrasser	9
15. Fasa ut möbler	9
16. Utemiljön	10
Vill du veta mer?	10

Handlingsplan för giftfria förskolor i Ronneby kommun – etapp 1

Giftfri förskolemiljö

Ronneby kommun arbetar för att minska förekomsten av miljögifter i barns vardag. Eftersom yngre barn är känsligare och mer utsatta än äldre,

är förskolan prioriterad. En hälsosam förskolemiljö handlar om allt från mat och leksaker till städning, rutiner, ventilation och byggmaterial.

Omfattning och begränsning

”Handlingsplan för giftfria förskolor i Ronneby kommun – etapp 1” handlar om leksaker, möbler, pyssel- och pedagogiskt material samt hygien- och städ produkter på förskolor. Handlingsplanen utgår till stora delar från Naturskyddsföreningens stödmaterial som tagits fram inom

ramen för projektet Operation Giftfri förskola och Kemikalieinspektionens ”Kemikalier i barns vardag” och är inspirerad av Sundbybergs Stads ”Handlingsplan för giftfria förskolor”.

Kopplingar till styrdokument för Ronneby kommun

- Upphandlingspolicy
- Folkhälsopolicy
- Nationella miljökvalitetsmålet ”Giftfri miljö” (prioriterat miljökvalitetsmål av Ronneby kommun)
- Nationella miljökvalitetsmålet ”God bebyggd miljö” (prioriterat miljökvalitetsmål av Ronneby kommun)
- Nationella miljökvalitetsmålet ”Begränsad klimatpåverkan” (prioriterat miljökvalitetsmål av Ronneby kommun, ”Lokala mål 10. Främja miljödiplomering av skolor”)
- ”Generellt kvalitetsprogram för planering och byggande i Ronneby kommun”
- ”Kvalitetssäkring av inomhusmiljö”, metod utarbetad av Tekniska förvaltningen

Vad säger lagstiftningen?

Leksaker som är inköpta *före 2007* omfattas inte av någon kemikalielagstiftning och innehåller mer farliga kemikalier. 2011 trädde ett nytt leksaksdirektiv i kraft inom EU med skärpta kemikaliekrav för leksaker.

Kemikaliekraven i direktivet började tillämpas först den *20 juli 2013*. Enligt leksaksdirektivet får leksakers innehåll av kemiska ämnen inte innebära någon risk för människors hälsa.

Produkter som inte är avsedda som leksaker har sämre kontroll genom lagstiftningen. Se

därför även över saker som barnen leker med som inte är ämnade att vara leksaker.

Generella rekommendationer:

- Behåll nya leksaker som är CE-märkta (tillverkade efter 2007 och helst efter 20 juli 2013).
- Välj bästa produkt i upphandlat sortiment vid inköp; produkter tillverkade inom EU och gärna miljömärkta, t ex Svanen märkta eller Cradle to Cradle certifierade.
- Ta inte emot leksaker som skänks till förskolan.

Handlingsplan Etapp 1: Rensa bort och fasa ut

En viktig del för en giftfri förskolemiljö är att se över vad som finns i dagsläget på förskolan och rensa bort sådant som barnen inte bör ha i sin omgivning och sådant som inte är lämpligt att leka med.

Ansvar

Punkterna nedan är förskolechefens ansvar, men kan delegeras till andra.

Rapportering

Rapportering ska vara klar juni 2015.

1. Rensa bort gammal avlagd elektronik

Rensa bort gammal avlagd elektronik. Ta inte emot gammal elektronik som skänks till förskolorna.

Elektronik

Elektronik, t ex avlagda mobiltelefoner eller tangentbord som har lämnats in till förskolan, är inte leksaker och innehåller diverse mindre bra ämnen. Plasthöljet och kretskorten i elektroniska apparater som Tv-spel, datorer och surfplattor kan bland annat ge ifrån sig små mängder flamskyddsmedel, framför allt när de är varma. Bly kan finnas i lödningar och elkablar innehåller ofta ftalater. Det är därför en onödig risk att låta barnen leka med elektroniken. Flamskyddsmedel samlas i dammet och de barn som rör sig nära golvet

har därför lätt att få i sig detta.

All elektronisk utrustning ska vara CE-märkt och bildskärmar, bärbara och stationära datorer samt headsets ska helst vara miljömärkt med TCO.

Rekommendationer

- Placera fungerande datorer och annan elektronik i rum där barnen inte vistas under längre stunder.
- Låt inte elektronik stå påslagen utan att den används och vädra ofta.

2. Rensa bland utklädningskläder

Rensa bland bälten, smycken, väskor och kläder som barnen leker med.

Utklädningskläder

Kläder som har detaljer i metall kan innehålla bly, kadmium och nickel. Väskor eller material i konst-skinn kan ibland innehålla bly och är ofta gjorda av PVC-plast som kan ha ftalater. Billiga smycken eller bijouterier som känns tunga kan innehålla stora mängder hälsoskadligt bly och kadmium. Allergiframkallande nickel kan också förekomma. Neka

till eller bedöm utklädningskläder som skänks till förskolan innan det används.

Rekommendation

- Tvätta gärna utklädningskläder innan användning.
- Neka till eller bedöm utklädningskläder som skänks till förskolan innan det används.

3. Rensa bort gamla mjuka plastleksaker

Rensa bort gamla mjuka och böjbara plastleksaker.

4. Rensa bort plastleksaker som känns klibbiga

Rensa bort plastleksaker som känns klibbiga eller hala.

5. Rensa bort plastleksaker som luktar

Rensa bort plastleksaker som luktar starkt, antingen kemiskt eller parfumerat.

6. Se över förvaringen

Det är generellt bra att hålla nere antalet plastprodukter på förskolan. Andra material än plast är ofta bättre alternativ för förvaring.

7. Välj rätt bord

- Ljuddämpande bord kan bidra till en lägre ljudnivå och en bättre arbetsmiljö både för barn och vuxna. Inventera borden som finns.
- Fasa ut gamla bord som innehåller ljuddämpande plast på sikt och ersätt med nya.

8. Undvik vinylhandskar

Vinylhandskar är gjorda av PVC och kan innehålla stora mängder mjukgörande ftalater som läcker från materialet vid användning. Alternativa material är polyeten, nitril, neopren och polyuretan, beroende på användningsområde.

Plaster

Det finns många olika sorters plaster som i sin tur kan innehålla olika ämnen. Kemikaliekraven på leksaker har skärpts under åren, därför är nya plastleksaker bättre än gamla. Rensar man bland plastsakerna minskar man risken att utsätta barnen för skadliga ämnen.

Mjuka plastleksaker av PVC eller annan plast som är äldre än 2007 innehåller sannolikt ftalater som är förbjudna inom EU idag och de kan även innehålla bly. Plastleksaker som känns klibbiga eller hala kan ha ftalater som läckt ut ur plasten.

Plastleksaker som luktar starkt, antingen kemiskt eller parfumerat, ska undvikas eftersom de kan innehålla ämnen som är allergiframkallande.

Rekommendationer

- Behåll nya plastleksaker som är CE-märkta (tillverkade efter 2007 och helst efter 20 juli 2013).

9. Se över skapande- och pysselmaterial

- Rensa bland skapande- och pysselmaterial.
- Neka till material som skänks till förskolan eller bedöm det innan det används.
- Hitta bättre material att skapa med framöver.

Val av skapande- och pysselmaterial

Det är bra att återanvända material för att inte hela tiden behöva köpa nytt, men det finns mer eller mindre bra saker att leka med.

Material från naturen, livsmedelskartonger och andra livsmedelsnära material (undantag material av metall) kan användas som skapande material.

Leklorer som ska stelnas i ugnen kan innehålla PVC och bör undvikas. Det finns vaxbaserade leklorer som är bättre alternativ. Det går också att själv tillverka lek-lera och slime. Modellera och lekmassor bör inte användas av de minsta barnen.

Kritor kan innehålla olagliga halter av bly, och pennor kan innehålla organiska lösningsmedel som kan vara ohälsosamma för barn. Lim och färg som barnen använder bör vara

vattenlösliga och helst utan konserveringsmedel.

Undvik gamla kablar, elektronik, metall och byggmaterial som PVC-rör och slangar. Tvätta barnens händer efter att de använt lim och färg.

Skapande- och pysselmaterial att behålla:

- Leklorer som inte är gjorda av PVC.
- Teatersmink utan allergiframkallande konserveringsmedel, tungmetaller och parfym.
- Kritor utan tungmetaller.
- Pennor utan organiska lösningsmedel, bensen, toluen eller xylen.
- Fingerfärg utan nitrosaminer.
- Färger som är vattenlösliga.
- Lim som är vattenlösliga och som inte är märkta med symboler för fara.

10. Fasa ut kemiska produkter

- Titta efter farosymboler på förpackningar och läs informationen. Sprayburkar kan ex innehålla lösningsmedel eller gas och allrengöringsmedel och maskindiskmedel kan vara frätande.
- Rensa bort onödiga kemiska produkter.

11. Förvara kemiska produkter rätt

Förvara kemiska produkter så att barn inte kan komma åt dem och i sina ursprungliga förpackningar.

12. Använd oparfymerade och allergivänliga hygien- och städprodukter

- Inventera vilka hygien- och städprodukter som eventuellt används.
- Minska risken för allergi genom att använda oparfymerade och milda hygienprodukter (t ex handtvål, fuktkrämer) och tvättmedel. Köp bästa möjliga produkt ur upphandlat sortiment, gärna miljömärkt.

Kemiska och kosmetiska produkter

På varje förskola bör man tänka igenom vilka kemiska produkter som egentligen behövs och rensa bort de som är onödiga.

Farliga kemiska produkter är de kemikalier som är märkta med farosymbol eller faropiktogram och som är klassade som farliga, antingen som fysikaliska faror (brand, explosion) eller faror för hälsa eller miljö. Farosymbolerna finns inte på varor såsom kläder eller elektronik.

Farosymbolerna har tidigare varit svarta med orange botten. Nu byts de ut mot nya symboler. De nya symbolerna är svarta mot vit botten med en röd ram.

Bredvid symbolen finns en text som förklarar varför produkten är farlig.

Rekommendationer:

- Undvik om möjligt produkter med farosymboler och använd istället mildare alternativ.
- Förvara kemiska produkter i sina ursprungliga förpackningar där faroinformationen står.
- Förvara dem så att barn inte kan komma åt dem.
- Håll inte över kemikalier i läskflaskor eller muggar vid användning. Det är lätt att de förväxlas med något drickbart.
- Behåll oparfymerade och allergivänliga hygien- och städprodukter, gärna miljömärkta.

Miljöfarlig

Explosiv

Frätande

Brandfarlig

Skadlig

Giftig

Hälssofarlig

Gas under tryck

Oxiderande

13. Rensa bort gamla lekkuddar och gosedjur av skumgummi

- Se över lekkuddar och gosedjur av skumgummi.
- Rensa bort produkter från 70- till 80-talet.

14. Byt ut gamla sovdrassar

- Se över sovdrasserna.
- Gamla madrasser ska rensas bort och ersättas med nya på sikt.

15. Fasa ut möbler

- Inventera soffor och andra möbler.
- Byt ut möbler med tyg och/eller stoppning från 70- till 80-talet på sikt.

Möbler och madrasser

Produkter av skumgummi innehåller ofta bromerade flamskyddsmedel. Eftersom några sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits är det bättre med nyare kuddar än gamla. Äldre skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma, till exempel bly.

Äldre madrasser innehåller sannolikt flamskyddsmedel som idag är förbjudna. Skumgummit kan även innehålla bly. Överdragen är oftast i PVC-plast och kan, om de är gamla, innehålla de sex ftalaterna som är förbjudna idag. Nya madrasser som säljs kan också ha överdrag av PVC-plast men det finns också alternativ. Välj om möjligt ftalatfritt eller PVC-fritt.

Möbler är en ganska stor investering som ska hålla länge. Därför är det viktigt att köpa bra möbler när nya ska köpas in. Mindre

bra möbler ska på sikt fasas ut. Soffor från 70- 80-talet innehåller sannolikt bromerade flamskyddsmedel. Vissa sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits, därför är nya möbler bättre än gamla. Äldre soffor med skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma, till exempel bly.

Vädra nya madrasser och möbler innan användning.

Rekommendation över möbler att behålla

- Nyttillverkade möbler och om möjligt, utan flamskyddsmedel.
- Möbler som är miljömärkta.
- Möbler som inte är stoppade.
- Möbler med avtagbar och tvättbar klädsel eller lösa dynor som är tvättbara.

16. Se över utemiljön

- Se över saker i utemiljön som barnen leker med och kommer åt.
- Rensa bort saker som inte är gjorda för lek, om inte innehållet är känt och säkert.

Utemiljön

Produkter som inte är avsedda som leksaker har sämre kontroll genom lagstiftningen.

Rekommendationer

- Undvik gamla bil och traktordäck och byggmaterial som t ex PVC-rör och slangar.

- Odlar inte ätbar mat i gamla däck eller trälådor av impregnerat trä eller trä som behandlats med träskyddsmedel.

- Gör medvetna materialval vid reparationer av t ex utemöbler och lekställningar.

Vill du veta mer?

”Kemikalier i barns vardag”, Kemikalieinspektionen

https://www.kemi.se/Documents/Publikationer/Trycksaker/Broschyror/barnbroschyr_web.pdf

”Operation Giftfri Förskola – Åtgärdsförslag till kommuner”, Naturskyddsföreningen

http://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/rapporter/Rapport_Giftfri_forskola_Kommuner.pdf

”Rapport Operation Giftfri Förskola – Tips till förskolor och föräldrar”, Naturskyddsföreningen

http://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/rapporter/Rapport_Giftfri_forskola_foraldrar_forskolor.pdf

”Barns exponering för kemiska ämnen i förskolan”, Kemikalieinspektionen

<https://www.kemi.se/Documents/Publikationer/Trycksaker/Rapporter/Rapport8-13.pdf>

”Handlingsplan för giftfria förskolor 23 åtgärder för att minska miljögifterna på Sundbybergs förskolor”, Sundbybergs Stad

http://www.sundbyberg.se/download/18.21158211145d3afd3f07ec64/1399561037734/giftfria+f%C3%B6rskolor_a4.pdf

”Giftfria inköp - En vägledning för att minska miljögifterna i förskolan”, Sundbybergs stad

http://www.sundbyberg.se/download/18.21158211145d3afd3f07ece4/1399561124767/Giftfria+ink%C3%B6p_a5.pdf

Checklista

- 1. Rensa bort gammal avlagd elektronik
- 2. Rensa bland utklädningskläder
- 3. Rensa bort gamla mjuka plastleksaker
- 4. Rensa bort plastleksaker som känns klibbiga
- 5. Rensa bort plastleksaker som luktar
- 6. Se över förvaringen
- 7. Välj rätt bord
- 8. Undvik vinylhandskar
- 9. Se över skapande- och pysselmaterial
- 10. Fasa ut kemiska produkter
- 11. Förvara kemiska produkter rätt
- 12. Använd oparfymerade och allergivänliga hygien- och städprodukter
- 13. Rensa bort gamla lekkuddar och gosedjur av skumgummi
- 14. Byt ut gamla sov madrasser
- 15. Fasa ut möbler
- 16. Se över utemiljön

0457 - 61 80 00
www.ronneby.se